

FARELER VE İNSANLAR KİTABI İNCELEME/DEĞERLENDİRME

Yazar: John STEINBECK

Kitap Sayfası: 111

Yayıncı: Sel Yayıncılık

İlk Basım: 1937

“İnsanın iyi olmak için akla ihtiyacı yoktur.”

(Fareler ve İnsanlar / John Steinbeck)

Pulitzer ve Nobel Edebiyat ödüllü, İskoç asıllı Amerikalı yazar John Steinbeck, Fareler ve İnsanlar adlı kitabını 1937 yılında yayınlamıştır. Kitabında George Milton ve Lennie Small adlı iki arkadaşın başından geçen olaylar anlatılmaktadır. Kitabın arka kapağını okuduğumuzda bu iki karakterin hem fiziksel hem de kişilik olarak birbirine zıt iki tarım işçisi olduklarını görürüz. George Milton zeki, arkadaşı Lennie Small ise soyadıyla tezat iri ve kuvvetli aynı zamanda oldukça da saf biridir. Bu ikilinin en büyük hayali ise küçük bir toprak satın alıp, kendileri için çalışıp yaşamaktır. Kitabın arka kapağında ayrıca kitabın ismine ilham olan Robert Burns’ün “Bir Fareye” adlı şiirinden bahsedilmektedir. Böylece okuyucular üzerinde kitaba başlamadan önce bu şiire bir merak duygusu uyandırılmış oluyor. Kitap oldukça sade ve akıcı bir dille yazılmış. Yazar okuyucularını sıkmadan, olayları dışarıdan bir gözlemci gibi anlatıyor. Karakterler hayalleri için yaşarken, yazar olayları mümkün olduğunca gerçeklik üzerine kurgulamış. Okurken olaylar arasında kolayca bağlantı kurulabiliyor ve hiç sıkılmadan kitabı okuyabiliyorsunuz. Kitap 6 bölümden oluşuyor ve yazar bölümlerin ilk sayfalarında mekanla ilgili sade bir üslupla, okuyucularını sıkmadan betimlemeler yapıyor.

Fareler ve İnsanlar kitabı Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 100 Temel Eser olarak tavsiye edilen bir kitap. Zaten kitaplarla haşır neşir olan bir okuyucu, okumamış olsa bile muhakkak bu kitabın ismini bir yerlerden duymuş olur. Çoğu kitabı bitirdiğimde genellikle geç okuduğumu düşünerek kendime kızarım. Bu kitapta da aynı duyguyu yaşadığımı itiraf etmeliyim. Kitabın ayrıca 1939 ve 1992 yıllarında çekilmiş filmleri de mevcut. Hiçbir filmin kitabın yerini tutamayacağını düşünenlerdenim. Tabii isteyenler bu filmlere de göz atabilirler.

Dünya edebiyatını incelediğimizde çoğu yazarın veya şairin ortaya koyduğu eserlerinde yaşadıkları dönemin toplumsal, kültürel ve ekonomik yapısından etkilendiklerini görürüz. Nasıl ki Kurtuluş Savaşı yıllarında Türk edebiyatı yazarları ve şairleri kurtuluş mücadelesini işlemişse, John Steinbeck de yaşadığı dönemden oldukça etkilenmiştir. Yazarın Fareler ve İnsanlar kitabını kaleme aldığı yıllara baktığımızda Amerika’da ve dünyada ekonomik olarak büyük çöküntü yaşandığını ve tarihe “Büyük Buhran” dönemi olarak geçen bir dönemde eserini yazdığını görürüz. İnsanların bu dönemde açlıkla mücadele ettiği

özellikle köylü olarak tabir edilen insanların sefalet içinde yaşadığı bir zamandan bahsediyoruz. Yazarımızın da gençlik yıllarında çiftçilik yaptığı ve aynı sıkıntıları birebir yaşadığı düşünülürse, ana karakterlerimizin neden iki tarım işçisi olduğu anlaşılabilir. John Steinbeck pek bilinmese de yazarlığının yanı sıra aynı zamanda gazetecilik de yaptığı için yaşadığı dönemle alakalı birçok araştırma yapma fırsatı bulmuştur. Gazetecilik mesleğinin de, kaleme aldığı eserlerinde muhakkak etkisi olmuştur.

Romanda ana karakterlerimiz George ve Lennie daha önce çalıştıkları çiftlikten kaçıp daha doğrusu Lennie'nin yaptıkları yüzünden kaçmak zorunda kalıp, hayalini kurdukları toprağa sahip olmak için Kaliforniya'daki Salinas vadisi yakınlarında bir çiftlikte işe başlarlar. Mekanın Salinas olarak seçilmesi elbette tesadüf değil. Yazarımız 1902 yılında burada dünyaya gelmiş ve gençlik yıllarında yine aynı yerde çalışma fırsatı bulmuş. Kahramanlarımızla birlikte çiftlikte karşımıza yeni karakterler ortaya çıkıyor. Patronun oğlu Curley ve karısı, bir nevi çiftlikte ustabaşı olan ve herkesin saygı duyduğu Slim, tek siyahi işçi olan Crooks, oldukça yaşlı ve bir eli olmayan Candy, tıpkı Candy gibi yaşlı olan köpeği, Carlson ve Whit kitaptaki diğer karakterlerimiz. Yazar karakterleriyle birlikte adeta toplumsal ve ahlaki yozlaşmışlıkları, onların dilinden anlatmaya çalışıyor. Kitabı okuduğumuzda dostluk, vefa, saflık gibi pozitif duyguların yanı sıra yoksulluk, açlık, ırkçılık, kadın haklarındaki yetersizlik gibi toplumu derinden sarsan sorunlara da el atıyor.

George karakteri romanda zekayı, otoriteyi ve vefayı temsil ediyor. Lennie'ye oranla fiziksel olarak daha zayıf olmasına rağmen Lennie'yi evirip çeviren, ona yol gösteren kişidir. Bir nevi George, baba figüründe yol gösterici; Lennie ise sanki onun bakmakla yükümlü olduğu saf çocuğu gibidir. George'un bu sorumluluğu almasında elbette Lennie'nin teyzesinin ölümünün rolü var ancak şöyle bir düşündüğümüzde bu tarz bir sorumluluğa girmeye mecbur da değildir. Bu sebeple sık sık mantığı ile duygularının çeliştiğini görüyoruz. Belki de Lennie üzerinde kurduğu otorite onun liderlik duygularını tatmin ediyor olabilir. Her ne sebeple olursa olsun Lennie'ye çok değer veren, onu dostu olarak gören ve her türlü tehlikeden korumaya çalışan George, gelin görün ki kitabın sonunda Lennie'yi öldürmek zorunda kalıyor. Tabii ki okuyucuların aklına hemen, acaba başka bir yol bulunamaz mıydı sorusu geliyor. İstese dostunun serbestçe kaçmasına izin verebilirdi. Peki bunu neden yapmadı? Lennie istemese de Curley'nin karısını öldürmüştü. Yani bir cinayet işlemişti. Burada George'un üzerindeki adalet duygusu, dostluk duygusunun önüne geçiyor. Aslında Lennie zihinsel olarak normal biri olsaydı, tahminimce George dostunun kaçmasına izin verebilirdi. Ancak Lennie'nin tek başına yaşayamayacağını ve kaçmasına izin verdiğinde çiftlik çalışanlarının onu bulduğunda öldüreceğini biliyordu. Ayrıca Lennie'nin potansiyel bir tehlike olduğunu gören George, onun başka canlılara, istemeyerek de olsa zarar verebileceğini anlamıştı. Lennie'nin çiftlik çalışanları elinde korku ve acı içinde ölmesindenense, kendi eliyle hayal dünyasına daldığı bir anda acısız bir şekilde ölmesini seçiyor. Lennie'yi öldürmesindeki bir başka sebep de, George'un da çiftlik çalışanlarının gözünde suç ortağı gibi görülmesi olabilir. Kitabın sonunda dikkat edilirse George, Lennie'yi tüm çiftlik çalışanlarının gözü önünde öldürüyor. Bir nevi olayla hiçbir ilgisinin olmadığını ispatlamaya çalışıyor.

Lennie karakteri ise romanda saflığı, temiz kalpliliği, zihinsel olarak zayıflığı aynı zamanda fiziksel olarak gücü temsil ediyor. Yazar, 1937 yılında The New York Times'a

verdiği röportajında Lennie karakterinin gerçek biri olduğunu söylüyor. Gerçek Lennie bir kızı değil ustabaşını öldürmüş ve yazar bu olaya gözleriyle şahit olmuş. Birkaç değişiklik yaparak Lennie karakterini yaratmış. Lennie, teyzesinin de ölümüyle birlikte kimsesi kalmamış ve tamamen George'a bağımlı yaşayan birisidir. Kitabı okurken sık sık karşılaşacağımız farelere, tavşanlara, köpeklere, yumuşak kumaşlara hatta kadın saçlarına dokunup hissetme gibi bir zaafı var. Ama gelin görün ki fiziksel gücünü kontrol edememesi fareleri, köpekleri hatta Curley'nin karısını öldürmesine neden oluyor. Kitabı okurken Lennie Small karakterini, Stephen King'in Yeşil Yol romanındaki John Coffey karakterine benzettim. İkisi de iri yarı, ikisinin de altın gibi bir kalbi var ve ikisinin de yolu farelerle kesişiyor. John Coffey de Yeşil Yol romanında ölü bir fareyi diriltiyordu. Lennie'nin en zevk aldığı anlar ise, George'un ona hayallerindeki çiftliği anlatması ve tavşanları besleme isteğidir. Lennie için bundan daha büyük mutluluk yoktur. Kendini kontrol edememesi, her şeyi unutması sürekli başlarını belaya sokmalarına neden oluyor. George'a saf bir sevgiyle bağlı olan Lennie, zorda kaldığı anlarda ondan yardım istiyor. Lennie karakteri gerçek dünyadan ziyade hayal dünyasında mutludur. Aslında hayal dünyasında bile geniş bir yelpazeye sahip olmayan kahramanımız, kendince kurguladığı dünyasında, çoğu kişinin belki de sahip olduğu bir çiftlik evi ve tavşanlarıyla kendini mutlu hissetmektedir. Final bölümünde öldürülmesi ise okuyucular üzerinde en çok etki bırakan andır. Kitabı okuduğumuzda karakterlerimizin hepsinin bir hayali var aslında. George ve Lennie'nin çiftlik evi hayali, patronun oğlu Curley'nin en iyi boksör olma hayali, karısının Hollywood hayali, ihtiyar Candy'nin George ve Lennie'nin hayaline ortak olması, siyahi işçi Crooks'un beyazlarla sosyalleşebilme hayali hepsinin bir yaşama amacının olduğunu gösteriyor. Yahya Kemal Beyatlı'nın, "Deniz Türküsü" adlı şiirinde söylediği gibi, "İnsan, alemde hayal ettiği müddetçe yaşar".

Curley, kendini beğenmiş, kavgacı ve her an olay çıkartabilecek bir karakter. Çiftlik sahibinin oğlu olması, çalışan işçiler üzerinde hakimiyet kurmak istemesine neden oluyor. Sürekli kendisinin şampiyon bir boksör olduğunu anlatması, egolu bir karakter olduğunu gösteriyor. Bu sebeple devamlı işçilerle kavga etmek istiyor. En son gözüne Lennie'yi kestiriyor. Tabii Lennie'yi seçmesindeki amaç, onun iri yarı olması, sessiz ve kendini koruyamayacağını düşünmesi, onu yere sererse herkesin gözünde kahraman olacağını düşünmesinden geliyor. Sonuç olarak Lennie'ye saldırdığında, Lennie onun el kemiğini tuzla buz edince boyunun ölçüsünü alıyor. Curley'nin en zayıf noktası ise karısıdır. Ona sözünü geçiremez. Karısını çok kıskanır ve onun çiftlik işçileriyle flört ettiğini düşünür. Bu sebeple de işçiler Curley'nin karısını gördükleri zaman ondan uzak durmak istiyorlar.

Curley'nin karısı, romanımızın tek kadın kahramanı. Genç, alımlı, süslü ve sivri dilli biridir. Dikkat edilirse yazarımız bu tek kadın karaktere bir isim vermemiş. Herkes ona Curley'nin karısı diye hitap ediyor. Bunun altında yatan sebep, günümüzde bile en büyük sorunlardan biri olan kadın erkek eşitsizliğini vurgulamak olabilir. Aynı zamanda yazarımızın özel hayatını incelediğimizde ise üç evlilik yaptığını görüyoruz. Sert ve zor biri olan Steinbeck, kadınlarla anlaşma konusunda da zorlanmış gibi duruyor. Kim bilir belki de bu sebepten kızgın bir anına gelip, kadın karakterimize isim vermek istememiş de olabilir. Öyle ya da böyle isimsiz kahramanımız Curley'nin karısı, romanda herkes için bir tehlike unsurudur. Çiftlik işçileriyle geçen konuşmalarında sık sık "Git başımızdan, bela aramıyoruz

biz” cümlelerinden, belanın tam da buradan geleceğini tahmin edebiliyoruz. Sonunda Lennie ile baş başa kaldığı bir anda, saçını okşatan karakterimiz, Lennie tarafından boynu kırılarak öldürülüyor.

Candy, çiftlikte yıllarca hizmet etmiş, bu arada bir kazada elini kaybetmiş ihtiyar bir çalışan. Onun korkusu ise çiftlikteki geleceği. Bu sebeple George ve Lennie’nin çiftlik evi hayaline para da teklif ederek ortak olmak istiyor. Kendi gibi yaşlı olan köpeğinin Carlson tarafından silahıyla öldürülmesi onu çok etkiliyor. Bu sahne bir nevi final bölümü için bize ipuçları veriyor. Candy köpeğini başkasına öldürttüğü için pişmanlık yaşarken, George kendince aynı hataya düşmüyor.

Crooks, romanımızın siyahi işçisidir. Yazar Crooks üzerinden yine günümüzün en büyük sorunlarından biri olan ırkçılığı ele alıyor. Siyahi olması sebebiyle diğer işçiler tarafından dışlanıyor ve işçilerle aynı yerde yatmasına izin verilmiyor. Crooks’un odasına ilk giren ise Lennie oluyor. Şüpheli bir karakter olan Crooks, Lennie ve George’un hayalinin ise asla gerçekleşemeyeceğine inanıyor. Curley’nin karısı tarafından uğradığı hakaretler karşısında küçük düşen Crooks, karşı tepki göstermek istemesine rağmen, iftiralarla linç ettirileceğini duyduğu için özür dilemek zorunda kalıyor. Yazarımız, ırkçılığın ve ayrımcılığın had safhada olduğu bir dönemden, günümüze dair neler yaşanabileceğine ışık tutuyor.

Slim ise romanımızın adeta denge unsurudur. Herkes tarafından saygı duyulan, sözü dinlenen biridir. George ile gayet iyi anlaşır. Kendine öz güveni olan Slim, patronun oğlu tarafından dahi saygı görür. Yazarımız bu karakteri ara bulucu olarak kullanıyor.

Sonuç olarak Fareler ve İnsanlar kitabı, saldırgan bir dil kullanılması bahanesiyle yıllarca sansüre uğramasına rağmen, birçok ülkede yasaklanmasına rağmen, 21. yüzyılın en fazla sorgulanan kitapları listesinde olmasına rağmen, dünyada en fazla okunan kitaplardan biridir. Bu yazarımızın ve kurguladığı eserinin başarısını bize göstermektedir. Ben kendi adıma bu kitabı okumaktan büyük haz aldım. İnce bir kitap olmasına rağmen, verdiği mesajlar çok derindi. Hayallerimizin küçük veya büyük olması hiç önemli değil, hayal kurabiliyorsak varız demektir.

KAYNAKÇA

**"John Steinbeck." *Vikipedi, Özgür Ansiklopedi*.

</tr.wikipedia.org/w/index.php?title=John_Steinbeck&oldid=27093390>.

**"Fareler ve İnsanlar." *Vikipedi, Özgür Ansiklopedi*.

</tr.wikipedia.org/w/index.php?title=Fareler_ve_%C4%B0nsanlar&oldid=26948605>.

**John Steinbeck, The New York Times röportajı, 1937

**Güzel, M. (2021). John Steinbeck'in Gazeteciliğine Bugünden Bakmak . Türkiye İletişim Araştırmaları Dergisi , (37) , 53-71 . DOI: 10.17829/turcom.808381

**2007 © Türk Dili ve Edebiyatı Dersleri Kaynak Eğitim Sitesi

** Yeşil Yol. *Vikipedi, Özgür Ansiklopedi*,

//tr.wikipedia.org/w/index.php?title=Ye%C5%9Fil_Yol&oldid=25698757.

** Yasemin Usta DEMİRLİKAN, Deniz Türküsü Şiir İncelemesi, Yeditepe Üniversitesi, Karşılaştırmalı Edebiyat Yüksek Lisans Programı

**"Büyük Buhran." *Vikipedi, Özgür Ansiklopedi*.

</tr.wikipedia.org/w/index.php?title=B%C3%BCy%C3%BCk_Buhran&oldid=26912000>.